

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
MINTAQAVIY BO‘LIMI
XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI**

**XORAZM MA‘MUN
AKADEMIYASI
AXBOROTNOMASI**

Axborotnoma OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrda 223/4-son qarori bilan biologiya, qishloq xo‘jaligi, tarix, iqtisodiyot, filologiya va arxitektura fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2025-5/2

**Xorazm Ma‘mun akademiyasi axborotnomasi
2006 yildan boshlab chop qilinadi**

Xiva-2025

Bosh muharrir:*Abdullayev Ikram Iskandarovich, b.f.d., prof.***Bosh muharrir o‘rinbosari:***Hasanov Shodlik Bekpo‘latovich, k.f.n., k.i.x.***Tahrir hayati:**

<i>Abdullayev Ikram Iskandarovich, b.f.d., prof.</i>	<i>Mirzayeva Gulnara Saidarifovna, b.f.d.</i>
<i>Abdullayeva Muborak Maxmusovna, b.f.d., prof.</i>	<i>Najmeddinov Axmad Raxmatovich PhD, dotsent</i>
<i>Abduhalimov Bahrom Abduraximovich, t.f.d., prof.</i>	<i>Pazilov Abduvayeit, b.f.d., prof.</i>
<i>Agzamova Gulchexra Azizovna, t.f.d., prof.</i>	<i>Razzaqova Surayyo Razzoqovna, k.f.f.d., dos.</i>
<i>Aimbetov Nagmet Kalliyevich, i.f.d., akad.</i>	<i>Ramatov Bakmat Zaripovich, q/x.f.n., dos.</i>
<i>Ametov Yakub Idrisovich, b.f.d., prof.</i>	<i>Raximov Raxim Atajanovich, t.f.d., prof.</i>
<i>Babadjanov Xushnut, f.f.n., prof.</i>	<i>Raximov Matnazar Shomurotovich, b.f.d., prof.</i>
<i>Bahodirova Feruza Bahodir qizi, PhD, dots.</i>	<i>Raximova Go‘zal Yuldashovna, f.f.f.d., dos.</i>
<i>Bobojonova Sayyora Xushnudovna, b.f.n., dos.</i>	<i>Ro‘zmetov Baxtiyar, i.f.d., prof.</i>
<i>Bekchanov Davron Jumanazarovich, k.f.d.</i>	<i>Ro‘zmetov Dilshod Ro‘zimboyevich, g.f.n., k.i.x.</i>
<i>Buriyev Xasan Chutbayevich, b.f.d., prof.</i>	<i>Ruzmetov Davron Ibrogimovich, PhD</i>
<i>Gandjayeva Lola Atanazarovna, b.f.d., k.i.x.</i>	<i>Sadullayev Azimboy, f-m.f.d., akad.</i>
<i>Davletov Sanjar Rajabovich, tar.f.d.</i>	<i>Salayev San‘atbek Komilovich, i.f.d., prof.</i>
<i>Durdiyeva Gavhar Salayevna, arx.f.d.</i>	<i>Saparbayeva Gulandam Masharipovna, f.f.f.d.</i>
<i>Ibragimov Baxtiyor To‘laganovich, k.f.d., akad.</i>	<i>Saparov Kalandar Abdullayevich, b.f.d., prof.</i>
<i>Izzatullayev Zuvayd, b.f.d., prof.</i>	<i>Safarov Alisher Karimjanovich, b.f.d., dos.</i>
<i>Ismailov Is‘haqjon Otabayevich, f.f.n., dos.</i>	<i>Sirojov Oybek Ochilovich, s.f.d., prof.</i>
<i>Jumaniyozov Otaboy, f.f.d., prof.</i>	<i>Sobitov O‘lmasboy Tojxmedovich, b.f.f.d., k.i.x.</i>
<i>Jumaniyozov Zoxid Otaboyevich, f.f.n., dos.</i>	<i>Sotipov Goyipnazar, q/x.f.d., prof.</i>
<i>Jumanov Murat Arepbayevich, b.f.d., prof.</i>	<i>Tojibayev Komiljon Sharobidinovich, b.f.d., akad.</i>
<i>Kadirova Shaxnoza Abduxalilovna, k.f.d., prof.</i>	<i>Xolliyev Askar Ergashevich, b.f.d., prof.</i>
<i>Qalandarov Nazimxon Nazirovich, b.f.f.d., k.i.x.</i>	<i>Xolmatov Baxtiyor Rustamovich, b.f.d.</i>
<i>Karabayev Ikramjan Turayevich, q/x.f.d., prof.</i>	<i>Cho‘ponov Otanazar Otojonovich, f.f.d., dos.</i>
<i>Karimov Ulug‘bek Temirbayevich, DSc</i>	<i>Shakarboyev Erkin Berdikulovich, b.f.d., prof.</i>
<i>Kurbanbayev Ilhom Jumanazarovich, b.f.d., prof.</i>	<i>Ermatova Jamila Ismailovna, f.f.n., dos.</i>
<i>Kurbanova Saida Bekchanovna, f.f.n., dos.</i>	<i>Eshchanov Ruzumboy Abdullayevich, b.f.d., prof.</i>
<i>Qutliyev Uchqun Otaboyevich, f-m.f.d., prof.</i>	<i>O‘razboyev G‘ayrat O‘razaliyevich, f-m.f.d.</i>
<i>Lamers Jon, q/x.f.d., prof.</i>	<i>O‘rozboyev Abdulla Durdiyevich, f.f.d.</i>
<i>Maykl S. Enjel, b.f.d., prof.</i>	<i>Hajiyeva Maqsuda Sultonovna, fal.f.d.</i>
<i>Maxmudov Raufjon Baxodirovich, f.f.d., k.i.x.</i>	<i>Hasanov Shodlik Bekpo‘latovich, k.f.n., k.i.x.</i>
<i>Mirzayev Sirojiddin Zayniyevich, f-m.f.d., prof.</i>	<i>Xudayberganova Durdona Sidiqovna, f.f.d.</i>
<i>Matniyozova Hilola Xudoyberganovna, b.f.d., prof.</i>	<i>Yuldashev Xamza Kamalovich, PhD</i>
<i>Masharipova Feruza Jumanazarovna, PhD</i>	<i>Zaripova Ranojon Zaripovna, PhD, dotsent</i>

Xorazm Ma‘mun akademiyasi axborotnomasi: ilmiy jurnal.-№5/2 (126), Xorazm Ma‘mun akademiyasi, 2025 y. – 181 b. – Bosma nashrning elektron varianti- <https://www.mamun.uz/bulletin>

ISSN 2091-573 X

Muassis: O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi mintaqaviy bo‘limi – Xorazm Ma‘mun akademiyasi

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

Abdullaeva Yu.S. Bridging neuroscience and neuromarketing: a neurocognitive approach to consumer insight	5
Abduraimov D.S., Eshpulatov D.B. O‘zbekistonda turizm sohasining rivojlanish tendensiyalari: tahlil va istiqbollar	7
Allaberganov X.A. Tashqi savdo salohiyatini yuksaltirish ko‘rsatkichlaridan foydalanish	10
Allonazarov O.N., Matyakubov U.R. Mehmondo‘stlik industriyasi rivojlanishining bosqichlari va uning zamonaviy yo‘nalishlari	13
Azimova H.E. Xalqaro moliya tashkilotlari, ularning maqsadi va vazifalari	17
Beknazarova G.J. Chorvachilik sohasida axborot texnologiyalarining roli va aqlli qishloq xo‘jaligini shakllantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalari	20
Bobomuradova S.Z. Application of artificial intelligence in accounting	24
Ergasheva N. Keytering outsorsing xizmatlarini rivojlantirishning zamonaviy tryendi sifatida	27
G‘aniyeva M.S. Ayollar tadbirkorligining sharqona xususiyatlari	30
Ibadullayev S. Aloqa korxonalarida xizmat ko‘rsatish samaradorligini oshirishning innovatsion yo‘nalishlari	33
Ibragimova G.T., Sattorova M.K. Aksiyadorlik jamiyatlarida moliyaviy rejalashtirishni takomillashtirish yo‘llari	37
Irisboyev Sh.N. The economic importance of creating tourist infrastructure in rural areas	40
Jumamuratova M.B. Smart tourism and sustainable development in Uzbekistan: a systematic analysis	44
Jumanov O.S. Raqobatbardoshlik marketing strategiyasining ilmiy-nazariy asoslari	50
Mardonova D.Sh. Mehmonxona biznesida xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish strategiyasini shakllantirish yo‘llari	52
Norqobilova S.E. Noodatiy mehmonxonalar mazmuni, mohiyati va iqtisodiyot uchun foydasi	55
Odilov A. Regional tourism demand in Uzbekistan: the impact of innovation and technology adoption	58
Olimjonov I.O. Montana iqtisodiyotining tarmoqlararo tahlili va strategik rivojlanish ustuvor yo‘nalishlari	63
Pulatova A.Dj. Islomiy bank xizmatlarining mamlakat iqtisodiyotidagi roli va ularning kengayish imkoniyatlari	67
Pulatova A.Dj. Hodimlarning ijtimoiy barqarorligini ta‘minlashda raqamli yechimlar	69
Pulatova A.Dj. Yashil iqtisodiyotni innovatsion boshqarishning ilmiy-nazariy asoslari	72
Raximov Z.T., Raximov T.J. YAIM o‘shishiga eksport hajmining ta‘sirini ekonometrik modellashtirish	75
Saidov S.S. Mintaqani barqaror rivojlantirish modellarida innovatsion -investetsion funksiyalarni shakllantirish asoslari	80
Shoqulova Z.O. Tijorat banklarining kredit siyosati, kreditlash jarayoni va uning o‘ziga xos xususiyatlari	84
Sultanova X.J. Jahondagi eng yirik elektr jihozlari ishlab chiqaruvchi obyektlar	87
Taraxtiyeva G.K., Mamarajabov N.S. O‘zbekistonda ijtimoiy siyosatning asosiy yo‘nalishlari	91
Toliboyeva Ch.B., Karimova Sh. Kriptovalyutalar va markaziy bank siyosati: xavf va imkoniyatlar	93
Tursunov O.B. Farg‘ona viloyatida transport xizmatlari ko‘rsatilish darajasi oshirish yo‘llari va yillar kesimida taxlili	95
Umirbekov P. Crop diversification and sustainable agriculture practices in Karakalpakstan	99
Usubjonov Z.V. Namangan viloyati mehnat bozorini rivojlantirish imkoniyatlari	102
Uzaydullayev Sh.Sh. Oliy ta‘lim, fan va ishlab chiqarish integratsiyasini boshqarish asosida iqtisodiyotni rivojlantirish asoslari	105
Xasanova Yu.M. Investitsiya faoliyatini davlat tomonidan tartibga solishning dastaklari	107

7. OECD (2019). *University-Industry Collaboration: New Evidence and Policy Options*. OECD Publishing.
8. Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. Free Press.
9. UNESCO (2021). *Science Report: The Race Against Time for Smarter Development*. UNESCO Publishing.
10. O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi. (2023). Innovatsion rivojlanish strategiyasi: 2023 yil hisobot.
11. Mirziyoyev, Sh. (2021). Yangi O'zbekiston – Yangi taraqqiyot yo'li. Toshkent.

UO'K 330.322(075.8)

INVESTITSIYA FAOLIYATINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING DASTAKLARI

Yu.M. Xasanova, katta o'qituvchi, Qarshi davlat texnika universiteti, Qarshi

Annotatsiya. Ushbu maqolada investitsiya faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish, investitsiyalash jarayonini tashkil etish va barqaror muhitni ta'minlash, investitsiya kirituvchi tomonlar orasida moddiy va moddiy bo'lmagan resurslarni ishlab chiqarish jarayonlarining bosqichlari, investitsiya munosabatlari mohiyati va xususiyatlari haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: investitsiya faoliyati, investitsiyalash jarayoni, barqaror muhit, moddiy resurslar, investitsiya munosabatlari.

Аннотация. В данной статье представлены сведения о государственном регулировании инвестиционной деятельности, организации инвестиционного процесса и обеспечении стабильной среды, стадиях процессов производства материальных и нематериальных ресурсов между сторонами-инвесторами, характере и особенностях инвестиционных отношений.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, инвестиционный процесс, стабильный климат, материальные ресурсы, инвестиционные отношения.

Abstract. This article provides information on state regulation of investment activities, organization of the investment process and provision of a stable environment, stages of the processes of production of material and intangible resources between the parties-investors, the nature and features of investment relations.

Key words: investment activities, investment process, stable climate, material resources, investment relations.

Kirish. Mamlakat iqtisodiyotni rivojlantirish iqtisodiy mexanizmlar yordamida barqaror o'sishini rag'batlantirish va yuksalishida investitsiya kapital mablag'lari va mamlakatdagi investitsion jozibadorlik muhim ahamiyat kasb etadi.

Respublika iqtisodiyot shakllanishi iqtisodiy o'sishning ta'minlashda bir qacha makroiqtisodiy omillarini tezlik bilan yuksalishini talab etadi. Bu sohadagi o'zgarishlar shiddatli almashinilishi bilan izohlanadi. Qonun hujjatlarida investitsiyalash jarayonini tashkil etish va barqaror muhitni ta'minlash investitsiya kirituvchi tomonlar orasida moddiy va moddiy bo'lmagan resurslarni ishlab chiqarish jarayonlarining barcha bosqichlari, iqtisodiy va ijtimoiy munosabatlariini shakllantirish me'yorlarini nazarda tutadi.

Xorijiy davlatlar kabi mazkur munosabatlar ishtirokchilari investitsiya sub'ektlari hisoblanadi, ular Davlat, yuridik va jismoniy, chet ellik investorlar shu jumladan chet ellik yuridik shaxslar, jismoniy shaxslardir. Qonunchilik nuqtai nazaridan investitsiya faoliyatini muvofiqlashtirish xorijiy investorlar boshqa mamlakat hududida kapital mablag'larga egalik qilish, uni tasarruf etish va foydalanish bilan bog'liq iqtisodiy-huquqiy munosabatlarni ifoda etadi. Asosiy maqsad - foyda olish iqtisodiy nuqtai nazardan xatarlar bilan to'qnashish ehtimol yuqori.

Qonunchilik normalari investitsiya munosabatlari mohiyati va xususiyatini ifoda etadi. Qonunchilik huquqiy normalarining ham alohida, ham ijtimoiy zaruriy investitsiya munosabatlari xarakteri o'ziga xos tarzda tartibga solish usullarini vujudga keltiradi. Iqtisodiy rivojlanishining zaruriy sharoitlarini ifodalaydigan alohida investitsiya munosabatlarini tartiblash zaruriyatini paydo qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. Islohotlarning izchilligi talablarini bosqichma-bosqich amalga oshirishning maqsadga muvofiqligining xorijiy tajribalari M.M.Novikov, A.S.Neshitoy,

O.S.Suxarev, K.V.Shvandar, A.V.Sisoyev, V.S.Shapran, L.V.Shkvarya, O.V.Xmiz, YE.D.Xalevinskaya kabi olimlarning ilmiy ishlari va maqolalarida o'rganilgan.

Xorijiy investitsiyalarning jalb qilish mexanizmlarini takomillashtirishda investitsiya muhitining tarkibi, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish faoliyati samaradorligini oshirishning muhimligi, davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning ahamiyati bo'yicha bildirilgan fikrlar tahlil etilib, iqtisodiy muammolar va samaradorlik o'rtasidagi nisbat masalalari A.V.Vaxobov, Sh.X.Xajibakiyev, N.G.Muminov, K.Djurayeva, N.G.Karimov, R.Xodjayev., N.Qo'ziyeva, L.R. Shayusupovalarning monografiya, o'quv-qo'llanma, ilmiy-uslubiy ishlari va ilmiy maqolalarida tadqiq etilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotni olib borishda analiz va sintez usullaridan, tizimli va majmuaviy yondashuv usullardan foydalanilgan.

Tahlillar va natijalar. O'zbekiston Respublikasida investitsiya munosabatlarini tartibga solish bo'yicha: 1998 yil 30 apreldagi "Xorijiy investitsiyalar to'g'risida" gi, "Kafolatlar va xorijiy investorlar huquqlarini himoya qilish choralari to'g'risida" gi, 2019 yil 25 dekabrda "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonunlar, 2017 yil 8 avgust PQ-3182 "Hududlarning jadal ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashga doir ustuvor chora-tadbirlar to'g'risida"gi va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-conli "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi farmoni, O'zbekiston Respublikasining 2020 yil 17 fevraldagi O'RQ-604-sonli "Maxsus iqtisodiy zonalar to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 10 oktabrdagi PF-6003-son "Davlat ishtirokidagi korxonalarni isloh qilishni jadallashtirish hamda davlat aktivlarini xususiylashtirishga oid chora-tadbirlar to'g'risida" gi farmoni, O'zbekiston Respublikasi qonuni 2021 yil 22 yanvardagi O'RQ-669-sonli "Davlat-xususiy sherikchilik to'g'risida"gi qonunlari va boshqa ushbu sohadagi huquqiy normalarga amal qilishda belgilangan vazifalarni bajarishda aks etadi.

Qabul qilingan va amalda bo'lgan qonunlar va me'yoriy hujjatlar iqtisodiy faoliyat erkinligini ta'minlash, xususiy mulkni himoya qilish, iqtisodiy faoliyat sub'ektlariga davlat organlari aralashuvini cheklashga qaratilgan. Xorijiy investorlarga qator kafolatlar tizimi taqdim etilgan bo'lib, o'z mablag'laridan erkin foydalanishlari uchun shart-sharoitlar barpo etildi.

Investitsiya siyosatini davlat tomonidan amalga oshirish dastlab muhim strategik chora-tadbirlarini belgilash va ro'yobga chiqarish vazifalarini anglatadi.

Iqtisodiyotni modernizatsiyalash, investitsiya jarayonlarini huquqiy jihatdan nazorat qilish, xorijiy investorlar kapital mablag'larini yangi loyihalarga yo'naltirish zarur. Respublika mintaqalarining o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda, rivojlanishi past hududlarga, xorijiy investor sarmoyalarini rag'batlantiruvchi ixchamlashtirilgan soliq tartiblarini joriy etish orqali investitsiya jarayonlarni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Investitsiya jarayonlarini tartibga solish umumdavlat miqyosida qo'llaniladigan qonun va me'yoriy hujjatlar bilan bir qatorda alohida hududlardagi o'ziga xos xususiyatlardan kelib chiqqan holda yondashishni talab etadi. Rivojlanish bo'yicha ortda qolayotgan hamda foydalanilmay turgan iqtisodiy salohiyati mavjud hududlarda davlat ishbilarmonlik muhitini yaxshilashga qaratilgan tabaqalashgan investitsiya siyosatini yuritishi mumkin.

Iqtisodiyot yangilash sharoitida tarmoqlar tarkibini diversifikatsiyalash, soliq tizimini takomillashtirib borishda, chet el mamlakatlarda soliqlarning investitsion faoliyat natijalariga salbiy va ijobiy ta'siriga doir tajribalarini o'rganish lozim.

Adolatli tarzda soliq imtiyozlarini qo'llash mexanizmi eng murakkab jarayon hisoblanadi. Soliq imtiyozlarini belgilash va amaliyotga joriy etish xorijiy davlatlarda turlicha xususiyatlarga ega bo'lib, ushbu jarayon mamlakatlarning makroiqtisodiy holatining xususiyati orqali tavsiflanadi.

Mamlakatimizning soliqqa doir me'yoriy hujjatlarida ham soliq imtiyozlarini joriy etish muayyan mezonlar asosida belgilanishi aks ettirilgan. Soliqqa doir yengilliklar soliq to'lovchilar ijtimoiy ahvoriga, tarmoq sohalarning rivojlantirish dolzarbligiga, soliq to'lovchilarning import tovarlar o'rinni bosadigan mahsulotlarni ishlab chiqarish faoliyati va mahsulotni eksport qilish salmog'iga hamda davlatlar o'rtasidagi ikki tomonlama soliqqa tortish kabi iqtisodiy munosabatlarga asoslanib o'rnatiladi.

Soliq imtiyozlari mezonlarini aniq, holisona shaffof aks ettirish soliqlar tortishning ob'ektiv holatini ta'minlaydi. Soliqqa tortishda imtiyozlaridan foydalanish natijasi asosan makroiqtisodiy rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan bo'lsada, iqtisodiy sub'ektlar manfaatlariga yo'naltiriladi. Yuqorida qayd etilgan holatlar turli soliq imtiyozlaridan foydalanish jumladan soliq stavkalarini pasaytirish, maqbul to'lov muddatlarini taqdim etish, to'lanadigan soliq summalari bo'yicha chegirmalar berish, sanksiyalar (moliyaviy choralar) qo'llash, soliq ta'tillari belgilash kabi yondoshuvlar bilan ta'minlanadi.

Jahondagi aksariyat rivojlangan mamlakatlarda soliqlarning investitsiya faoliyatini rag'batlantirish va tartibga solish funksiyasidan keng foydalaniladi. Investitsiya soliq krediti ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni rag'batlantiruvchi asosiy soliq imtiyozlaridan biridir. AQSh da soliq imtiyozining ushbu turidan 1962-1986 yillarda qo'llanilgan. Mazkur imtiyoz turlaridan birida rivojlangan davlatlar sanoat tarmog'idagi iqtisodiy subektlar uchun foyda solig'ining foydalanishga topshirilgan hamda foydalanish muddati 8 yil va undan ko'p bo'lgan asbob uskunalar narxiga nisbatan 7 foiz, foydalanish muddati ko'p bo'lmagan asbob uskunalar ekspulatsiyaga berilganligi uchun kamroq summada qisqartirish ikoniyatiga ega bo'ladilar.

Ma'lumki soliq krediti kabi imtiyozlar iqtisodiy sub'ektlarning ilmiy-amaliy va innovatsion ishlanmalarga doir sarflariga nisbatan ham keng yo'naltiriladi. Rivojlangan davlatlarda kompaniyalarning joriy yoki bazis tadbirkorlik davri uchun o'rtacha yillik normalarga nisbatan ilmiy-amaliy va innovatsion sarflarining o'sishini muayyn miqdorini chegirishda soliq kreditlaridan foydalaniladi. Ushbu miqdorlar AQSh da -20 foiz, Fransiyada -50 foiz, Yaponida – 20 foiz tashkil etadi.

Mazkur soliq imtiyozlar asosida kengaytirilgan takror ishlab chiqarishni va texnik yangilash, mukammal ta'mirlash, rekonstruksiya qilish bilan modernizatsiyalash uchun imkoniyat yaratiladi.

Soliq imtiyozlaridan amalda quyidagicha foydalanish mumkin: foyda solig'idan chegirma tarzda beriladigan soliq krediti; soliq to'lovlaridan to'liq ozod qilish yoki kamaytirilgan soliq stavkalarini qo'llash; tezlashtirilgan amortizatsiyada soliq stavkalarining o'zgarasligi, lekin soliq bazasi-soliq solinadigan foyda kamaytiriladi (uning muayyn miqdori soliq solinmaydigan xarajatlar tarkibiga kiritiladi).

Хулоса. Soliq imtiyozlarini joriy etishga ayrim iqtisodiy maktab namoyondolari salbiy munosabat bildiradi. Ular tomonidan soliq imtiyozlari iqtisodiy taqsimotda samarali natija bermaydi, nomutanosibliklarni yuzaga keltiradi, soliq yukini irratsional taqsimlanishini vujudga kelishi natijasida soliqqa tortish tizimini joriy etish murakkabliklarini paydo qiladi. Fikirimizcha, soliq imtiyozlari investitsiya faoliyatini qo'llash-quvvatlash uchun berilgan hukmatimiz tomonidan berilgan iqtisodiy rag'batlantirishdir. Ammo rivojlangan mamlakatlardan farqliroq bu mamlakatlarda moliyaviy resurslarga ehtiyoj yuqoriroq va ichki imkoniyatlar zarur mablag'lar bilan ta'minlash imkonini bermaydi. Iqtisodiy adabiyotlarda o'rtacha va eng yuqori darajadagi soliq stavkalarini pasaytirish usuli sifatida, soliq imtiyozlaridan ham foydalangan holda, soliqlarning fiskal funksiyalarini yoqlaydigan fikrlar ham uchraydi.

Xorijiy kapitalni qabul qilishda, kreditor o'zining soliqqa oid siyosatini ishlab chiqishda investitsiyalarni yo'naltiruvchi tomon manfaatlarini inobatga olib qulay shart-sharoit yaratishga intiladilar. Mamlakatimizda soliq imtiyozlarining soliq stavkalarini pasaytirish, soliq summasini kamaytirish soliq solinadigan bazadan chegirish, soliqlardan qisman va to'liq ozod qilish kabi turlaridan amalda foydalanilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Toshkent, 2021 y.
- 2.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 14 maydagi PF-5717-con "O'zbekiston Respublikasi investitsiya dasturini shakllantirish va amalga oshirishning sifat jihatdan yangi tizimiga o'tish chora-tadbirlari to'g'risida" gi farmoni.
- 3.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvar PF-60-son farmonida 2022-2026 yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi".
- 4.O'zbekiston Respublikasining "Investitsiya faoliyati to'g'risida" gi qonuni, 2014 yil 9 dekabr, // Soliq va bojxona xabarleri, 4-son, 2015 yil, 3-bet.
- 5.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 20 iyundagi PQ-3794-con "Investitsiya va infratuzilma loyihalarini jadal amalga oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" gi qarori.

UO'K 332.1

BILIMLAR IQTISODIYOTINING MAMLAKAT VA HUDUDLAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI ROLINI BAHOLASHGA USLUBIY YONDASHUVLAR*U.A. Xolmirzayev, dots., PhD, Namangan davlat texnika universiteti, Namangan***ORCID: 0000-0002-3589-373X**

Annotatsiya. Ushbu maqolada mamlakatimizning barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashga ta'sir etuvchi bilimlar iqtisodiyoti tizimi o'rganib chiqilgan. Mamlakatimizda bilimlar iqtisodiyotini shakllanishida respublikamizdagi shart-sharoitlar tahlil qilinib, xulosalar qilingan.

Kalit so'zlar: Ta'lim, bilimlar iqtisodiyoti, texnologik sakrash, texnologiya, mintaqa, indeks, metodika.

Аннотация. В данной статье исследуется система экономики знаний, влияющая на устойчивое экономическое развитие нашей страны. Проанализированы условия в нашей республике для формирования экономики знаний в нашей стране и сделаны выводы.

Ключевые слова: Образование, экономика знаний, технологический скачок, технология, регион, индекс, методология.

Abstract. In this article, the knowledge economy system affecting the sustainable economic development of our country is studied. The conditions in our republic for the formation of the knowledge economy in our country were analyzed and conclusions were made.

Key words: Education, knowledge economy, technological leap, technology, region, index, methodology.

Kirish. Respublikaning rivojlanishi uning alohida hududlarida ham ishlab chiqarishning global raqobatbardoshligini oshirishga ta'sir qiladi. Mehnat va infratuzilma xarajatlari yuqori bo'lgan sanoati rivojlangan mamlakatlar uchun Yevropa Ittifoqi yuqori texnologiyali ishlab chiqarish va samarali xizmatlarda raqobatdosh ustunliklarni taqdim etadi. U resurs iqtisodiga ega mamlakatlarga ilg'or texnologiyalar va qo'shimcha qiymatga ega mahsulotlarni, shuningdek, barqaror rivojlanish yo'lidan borish imkoniyatini taklif etadi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. Bilimlar iqtisodiyotining asl ko'rinishi esa 20 asrning 40-60 yillarida institusionalizm iqtisodiy oqimini vujudga kelishi bilan boshlagan. Bu yo'nalishda qatnashchilarni alohida ko'rib chiqsak bo'ladi. Dj.K.Gelbreyt “Yangi industrial jamiyat” va D.Bell “Industrial jamiyatdan keyingi jamiyat” asarlarida postindustrial jamiyatning dastlabki ko'rinishlariga ta'rif berganlar. Jumladan, J.K.Gelbreyt fikri bo'yicha, hozirgi zamon bozor iqtisodiyoti xatti-harakati murakkab texnikalarni ishlab chiqaruvchi yirik korporatsiyalar bilan aniqlanadi. Uning fikricha zamonaviy korporatsiyalarda real iqtisodiy hokimiyat kapital egalari emas va hatto menejerlarga ham emas, balki ilm, fan va texnologik bilim egalari tegishli bo'ladi. Texnostruktura vakillari ishlab chiqarish to'g'risida o'ziga xos professional bilimga va qaror qabul qilish uchun zarur bo'lgan axborotlarga ega. Albatta, rasmiy jihatdan muhim qarorlar, qoidaga ko'ra, kompaniyaning yetakchi menejerlari – direktor va uning o'rinbosarlarining alohida huquqi hisoblanadi. Lekin barcha qarorlarni qabul qilish deyarli 100 foiz axborotlarga bog'liq. Axborotlar esa texnostruktura “nazorati” ostida bo'ladi. [2]

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu maqolani tayyorlashda qiyosiy, tahlil qilish va tanlama kuzatish, statistik hamda ko'p omilli ekonometrik tahlil usullari, modellashtirish jarayonlarda iqtisodiy-matematik, noaniq to'plam nazariyasi, prognozlash va boshqa usullar qo'llanilgan.

Tahlil va natijalar. Bilimlar rivojlanayotgan mamlakatlarga xorijiy investorlar uchun jozibadorligini oshirish orqali iqtisodiy rivojlanish bosqichlarini qisqartirish, “texnologik sakrash” qilish va jahon iqtisodiyotiga tezroq integratsiyalashish imkonini beradi. BIni hisoblash muammosi iqtisodiy nazariyalarning markaziy muammolaridan biri bo'lib, unda fan sohasining nazariy apparatini shakllantirish bilan bir qatorda, bunday iqtisodiyot yo'lidagi taraqqiyot darajasini o'lchash va uning darajasini baholash masalasi ko'rib chiqiladi. Buning sababi shundaki, har bir aniq

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
MINTAQAVIY BO‘LIMI
XORAZM MA’MUN AKADEMIYASI

XORAZM MA’MUN AKADEMIYASI
AXBOROTNOMASI

№5/2 (126)
2025 y., may

O‘zbekcha matn muharriri:
Ruscha matn muharriri:
Inglizcha matn muharriri:
Musahhih:
Texnik muharrir:

Ro‘zmetov Dilshod
Hasanov Shodlik
Xamrayev Nurbek, Lamers Jon
O‘rozboyev Abdulla
Shomurodov Jur‘at

“Xorazm Ma’mun akademiyasi axborotnomasi” O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligi Xorazm viloyat boshqarmasida ro‘yxatdan o‘tgan. Guvoxnoma № 13-023

Terishga berildi: 07.05.2025
Bosishga ruxsat etildi: 14.05.2025.
Qog‘oz bichimi: 60x84 1/8. Adadi 70.
Hajmi 11.1 b.t. Buyurtma: № 5-T

Xorazm Ma’mun akademiyasi noshirlik bo‘limi
220900, Xiva, Markaz-1
Tel/faks: (0 362) 226-20-28
E-mail: mamun-axborotnoma@academy.uz
xma_axborotnomasi@mail.ru

(+998) 97-458-28-18